

2. Що таке озокотерапія. URL: <https://bonus-club.kiev.ua/shho-take-ozokeritolikuvannya-ozokerit-zastosuvannya/> © <https://bonus-club.kiev.ua/>

3. Dushka A. L. Modern problems of families raising a child with intellectual and physical disabilities. Problems of modern pedagogical education. Series: Pedagogy and psychology. 2013;39(2):285-293.

4. The Vermont longitudinal study of persons with severe mental illness, I: methodology, study sample, and overall status 32 years later. Harding CM, Brooks GW, Ashikaga T, Strauss JS. Am J Psychiatry. 1987; 144(6):718-726. Full Text

5. Cognitive behaviour therapy for improving social recovery in psychosis: a report from the ISREP MRC Trial Platform study (Improving Social Recovery in Early Psychosis). Fowler D, Hodgekins J, Painter M, Reilly T, Crane C. Psychological Medicine. 2009; 39(10):1627-1636. Full Text

Вікторія ГЕРАСЬКО

студентка 5 курсу спеціальності 016
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка
Науковий керівник – **Ю. М. КОСЕНКО**,
канд. пед. наук, доцент

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

У статті відзначено актуальність розвитку дрібної моторики у дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Проаналізовано роботи вітчизняних науковців. Відзначено, що рухи в дітей дошкільного віку з порушеннями інтелекту незграбні, неузгоджені, нескоординовані. У них фіксуються проблеми з зорово-руховою координацією та інші порушення. Описано комплекси вправ з розвитку дрібної моторики для дошкільників з порушеннями інтелекту. Наведено приклади вправ з олівцями, предметами, природним матеріалом.

Ключові слова: дошкільники з порушеннями інтелекту, вправи з розвитку дрібної моторики.

Viktoriia Herasko. Development of fine hand motors in preschool children with intellectual disabilities

The article notes the relevance of the development of fine motor skills in preschoolers with intellectual disabilities. The works of domestic scientists were analyzed. It was noted that the movements of preschool children with intellectual disabilities are clumsy, uncoordinated, uncoordinated. They have problems with visual-motor coordination and other disorders. Sets of exercises for the development of fine motor skills for preschoolers with intellectual disabilities are described. Examples of exercises with pencils, objects, and natural materials are given.

Key words: preschoolers with intellectual disabilities, exercises for the development of fine motor skills.

Постановка проблеми. Дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями доволі часто мають ускладнення, які проявляються у вигляді порушення мовлення та комунікації, загальної та дрібної моторики, порушень у сфері сенсорики та неадекватної соціо-нормативної поведінки.

Дрібна моторика та координація рухів є однією з головних аспектів розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями так, як руки беруть участь у всіх робочих діях дитини. Дітям із вираженими порушеннями інтелекту характерні загальмованість, малорухливість нервових процесів, незрілість сенсорних аналізаторів, фрагментарне сприймання навколишнього світу.

У дітей зазначеної категорії дрібна моторика відзначається низкою особливостей: скутістю та сповільненістю темпу рухів, незручністю та незграбністю, недостатністю м'язової сили, грубими порушеннями координації рухів. Діти з важкими інтелектуальними порушеннями зазнають значних труднощів при оволодінні всіма методами дрібної моторики. Уміння та навички, які дитина засвоює, швидко розпадаються, якщо не проводиться робота щодо їх закріплення. Такі особи швидко забувають раніше виконані дії, виконуючи нове завдання їм важко дотримуватися послідовності у виконанні вправ тощо.

Актуальність. У дослідженнях Л. Виготського, Т. Власової, А. Лурії, М. Певзнер, Г. Сухаревої та інших відмічається частота порушення функціонування дрібної моторики в дошкільників з інтелектуальними порушеннями.

За даними вчених, рухи рук у зазначеної категорії осіб незграбні, неузгоджені, нескоординовані. У них складно виявити провідну руку, фіксуються порушення зорово-рухової координації, тонкі, диференційовані рухи при виконанні письма, трудових операцій, конструювання та інших рухових актів.

Низка робіт (Л. Антаково-Фоміна, Г. Блеч, І. Гладченко, М. Кольцова, І. Сухіна, Б. Пінський та інші) присвячені зв'язку розумового розвитку і дрібної моторики пальців. Науковці довели безпосередню залежність між мовленнєвою та мисленнєвою діяльністю і ступенем сформованості тонких рухів рук [3; 5].

У дошкільному віці стан дрібної моторики має колосальний вплив на розвиток особистості дитини вцілому. В. Сухомлинський писав, що «витоки здібностей і обдарованості дітей – на кінчиках їхніх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші струмочки, які живлять джерело творчої думки» [4].

Мета статті полягає у висвітленні специфіки розвитку дрібної моторики рук у дошкільників з порушеннями інтелекту.

Виклад основного матеріалу. Розвиток дрібної моторики та координації рухів є одним із головних напрямків роботи з дітьми з порушеннями інтелекту.

Дітям означеної категорії характерні загальмованість, малорухливість нервових процесів, незрілість сенсорних аналізаторів, фрагментарне сприйняття навколишнього світу. Дрібна моторика цих дітей відзначається низкою особливостей: скутістю та сповільненістю темпу рухів, незручністю та незграбністю, недостатністю м'язової сили, порушеннями координації рухів.

Діти з важкими інтелектуальними порушеннями зазнають значних труднощів при оволодінні всіма методами дрібної моторики. Сформовані уміння швидко розпадаються. Вони доволі швидко забувають дії, які раніше виконували.

Розвиток дрібної моторики рук у дошкільників з порушеннями інтелекту вимагає дотримання низки принципів:

- єдності діагностики і корекції;
- системності та послідовності;
- компенсації (опора на збережені психічні процеси);
- доступності матеріалу [2; 3].

Робота з розвитку дрібної моторики повинна проводитись регулярно і включатися до різних видів занять. Завдання необхідно пропонувати дітям від простого до складного. Для початку можна запропонувати дитині поспостерігати за діями педагога, поступово залучаючи її до виконання вправ.

Зауважимо, що на початковому етапі, вправи виконуються разом із педагогом, потім дитина виконує вправи за наслідуванням. Пізніше дитина зможе перейти до виконання вправ за зразком та за словесною інструкцією.

До найбільш ефективних методів розвитку дрібної моторики відносять:

- масаж і самомасаж пальців і кистей рук;
- пальчикові гімнастики;
- пальчикові вправи з використанням різних предметів та матеріалів.

Особливий інтерес масажні вправи викликають у дітей з порушеннями інтелекту, якщо їх виконання поєднується з проговорюванням коротких віршів та римування.

Важливе корекційно-розвиткове значення відіграють вправи з предметами. Наприклад, вправи з олівцями

1) «Прасочка». Дитина катає олівець на столі.

2) «Добуваємо вогонь». Дитина кладе олівець між долонями і катає його.

3) «Гвинтокрил». Дитина бере олівець двома пальцями (великим та вказівним) і обертає його. Потім змінює пари пальців (великий-середній, великий-безіменний, великий-мізинець).

4) «Підйомний кран». Дитина піднімає олівець зі столу двома пальцями (великий та вказівний), потім змінює пари пальців.

5) «Гойдалка». Дитина затискає олівець між великим і вказівним пальцями і хитає його з боку на бік [1; 2].

Вправи з природним матеріалом:

1) «Покрути шишку». Дитина бере соснову шишку і кладе її між долонями. Педагог просить дитину покрутити шишку (як колесо) у різних напрямках приблизно 2–3 хвилини.

2) «Пересип горішки». Педагог просить дитину пересипати жменьку фундука з однієї руки до іншої. Тривалість виконання вправи 1-2 хвилини.

3) «Зернятка». Для цієї вправи можна використовувати найрізноманітніші крупи: гречку, рис, пшоно та інші. Тривалість виконання кожної вправи 3 хвилини.

4) «Малювання на крупі». Для цієї вправи знадобиться піднос з крупою. Педагог бере в свою руку палець дитини та проводить нею по крупі, зображуючи лінії, прості фігури тощо. Потім дитина виконує завдання самостійно. Малюнок поступово ускладнюється.

5) «Баночки з крупами». Для вправи знадобляться баночки з різними крупами (гречка, рис, пшоно, манка). Педагог пропонує

дитині по черзі опускати руку в кожен банку та помацати різні крупинки. Потім завдання ускладнюється. Педагог на очах у дитини закопує у крупу якийсь дрібний предмет і дає їй баночку, щоб знайшла цей предмет [1; 2].

Вправи з предметами:

1) «Чарівна скринька». Педагог складає різні невеликі предмети в скриньку і просить дитину разом розібрати речі та розкласти їх по різних коробках.

2) «Буси». Для цієї вправи знадобляться намистини та шнурок або мотузочка. Педагог пропонує дитині нанизати намисто на шнурок.

3) Шнурівка. Дитина виконує шнуровання черевиків та різних предметів.

4) Розстібання та застібання різних замків (блискавок, липучок, кнопок тощо).

5) Ігри з прищіпками. На розтягнуту мотузку дитина чіпляє прищіпки. Ця вправа може проводитися під час сюжетної гри «Прання» [1; 2].

Зауважимо, що при доборі вправ на розвиток дрібної моторики у дошкільників з порушеннями інтелекту необхідно враховувати їхні індивідуальні особливості та вік.

Висновки. Таким чином, заняття з розвитку дрібної моторики у дошкільників з порушеннями інтелекту відіграють одну з провідних ролей у загальному розвитку дитини. Граючи з пальчиками, дитина вчиться запам'ятовувати послідовність рухів та становище рук. Якщо заняття проводять у супроводі ритмічних віршів, відбувається розвиток пам'яті, уваги та мислення. Якщо слова супроводжуються ритмічними рухами, текст запам'ятовується набагато швидше. Розвиваючи гнучкість і силу пальчиків у вправах, дитина успішніше опановує ручну вмілість, побутові навички самообслуговування.

Для досягнення позитивного ефекту потрібно роботу з розвитку дрібної моторики проводити систематично. Для отримання позитивного результату під час занять необхідно створювати сприятливу емоційну атмосферу.

Перспектива дослідження. Перспективою наступних досліджень є розроблення комплексу корекційно-розвиткових вправ з розвитку дрібної моторики для молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вправи для розвитку дрібної моторики. URL: <http://surl.li/gvgnnt>.
2. Катаева Д. М. Развитие мелкой моторики рук у детей с тяжелыми и множественными нарушениями развития. URL: <http://surl.li/gvgbq>.
3. Косенко Ю. М. Сутність дидактичної гри як методу навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал СумДПУ ім. А. С. Макаренка*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. № 8. С. 184–191.
4. Сухомлинський В. О. Витоки здібностей і обдарувань дітей – на кінчиках їхніх пальців. URL: <http://surl.li/gvfkt>.
5. Репринцева О. О., Косенко Ю. М., Леонова О. В., Кудрявцева М. В. Традиційна гра в інклюзивній освіті: від аналізу педагогічних можливостей – до впровадження у шкільну практику центральної Росії та України. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал СумДПУ ім. А. С. Макаренка*. Суми, 2015. № 3. С. 36–53.

Руслана ГОЛЯНИЧ

студентка 5 курсу спеціальності 016
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю. М. КОСЕНКО**,
канд. пед. наук, доцент

СТАН РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ З СИНДРОМОМ ДАУНА

У статті наголошено на важливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з порушеннями інтелекту у цілому та дошкільників з синдромом Дауна зокрема. Проаналізовано наукові дослідження з проблеми розвитку мовлення в дошкільників з психофізичними порушеннями та діагностування стану розвитку мовлення у них. Підкреслено важливість ранньої корекційної допомоги особам зазначеної категорії. Описано методики діагностування стану розвитку мовлення у дітей з синдромом Дауна. Висвітлено рівні мовленнєвого розвитку дошкільників зазначеної категорії, наведено класифікаційні групи. Проведено констатувальне дослідження та висвітлено його результати.

Ключові слова: діти дошкільного віку, синдром Дауна, розвиток мовлення.

Ruslanana Holianych. State of speech development in preschool children with down syndrome

The article emphasizes the importance of speech development in preschool children with intellectual disabilities in general and preschoolers with Down syndrome in particular. Scientific studies on the problem of speech development in preschoolers with psychophysical disorders and diagnosing the state of speech development in them are